

Ş.T. Sadıqov

UOT: 339.5; JEL: F10.

Korporativ idarəetmənin Yaponiya modeli

Xülasə

Məqalədə korporativ idarəetmənin mahiyyəti açıqlanmış, bu sahədə inkişafın vacibliyi vurğulanmış, beynəlxalq təcrübə baxımından Yaponiyanın təcrübəsi öyrənilmiş, onun bu sahədə digər inkişaf etmiş kapitalis dövlətləri ilə fərqli cəhətləri qeyd edilmiş, mikroiqtisadi səviyyədə təşkilati məsələlər təhlil edilmişdir. Məqalədə korporativ idarəetmə sahəsində Yaponiya təcrübəsinə münasibət bildirilmişdir.

Açar sözlər: korporativ idarəetmə, səhmdarlar, fond bazarları, səhmdar kapitalı

Giriş

Korporativ idarəetmə bazar iqtisadiyyatı yolu ilə inkişaf edən ölkələrdə ən çox yayılmış idarəetmə formasıdır. Korporativ idarəetmə həm ölkənin iqtisadi inkişaf səviyyəsini, həm də sosial və investisiya mühitini müəyyən edən ən vacib amillərdən biridir. Düzgün təşkil edilmiş korporativ idarəetmə şirkət qarşısında əlverişli investisiya imkanları açır və prespektiv inkişaf müəyyən edir. Korporativ idarəetmənin inkişaf səviyyəsi ölkənin iqtisadi inkişafın əsas göstəricilərindən biridir. Korporativ idarəetmənin zəif inkişafı şirkətlərdə ciddi problemlərin olmasından və gizli iqtisadiyyatın mövcudluğundan xəbər verir. Korporativ idarəetmənin inkişafı bu baxımdan diqqət mərkəzində olan məsələlərdəndir. Azərbaycan Respublikasının milli iqtisadiyyatın prespektivi üzrə strateji yol xəritəsində dövlət müəssisələrində və özəl sektorda korporativ idarəetmənin yetərli səviyyədə olmaması vurğulanmışdır. Burada qeyd edilir “İri dövlət şirkətlərinin maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətində ən yüksək şəffaflıq səviyyəsini təmin etmək və səmərəliliyi yüksəltmək məqsədilə müasir korporativ idarəetmə prinsiplərinin tətbiq olunması, vacib struktur dəyişikliklərinin aparılması istiqamətində lazımi tədbirlərin həyata keçirilməsi, özəlləşdirmə prosesinə nəzarətin gücləndirilməsi və bu sahədə aşkarlığın təmin edilməsi də xüsusi əhəmiyyət kəsb edir” (1). Azərbaycan Respublikasında ağır sənaye və maşınqayırmanın inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsində isə qeyd edilir ki “sənaye müəssisələrində müasir idarəetmə sisteminin qurulması üçün səylər gücləndiriləcək, idarəetmə sistemləri standartlarının, korporativ idarəetmə standartlarının tətbiqi sahələr üzrə genişləndiriləcəkdir” (2).

Korporativ idarəetmə və onun modelləri

Korporativ idarəetmə - şirkətin rəhbərliyi, müşahidə şurası, səhmdarları və digər maraqlı şəxslər arasında qarşılıqlı münasibətləri əhatə edən idarəetmə formasıdır. Korporativ idarəetmə korporasiyaların səhmdarlar tərəfindən idarə edilməsidir, yəni biznes səhmdarların qərarı əsasında onların maraqlarına uyğun idarə edilir. İdarəetmənin mülkiyyətdən ayrılması korporativ idarəetmənin yaranmasının əsasıdır. Korporativ idarəetmə şirkətdən kənarında onun uğurlu fəaliyyətinə istiqamətlənməklə strateji xarakter daşıyır. Hazırda respublikamızda korporativ idarəetmə öz inkişafının ilkin mərhələsindədir. Bu baxımdan korporativ idarəetmənin beynəlxalq təcrübəsinin tədqiqi böyük əhəmiyyət kəsb edir və aktualdır. Korporativ idarəetmənin əsasən bir neçə modelləri var. Bunlardan ingilis-amerika və kontinental modelləri daha çox fərqləndirilir. Korporativ idarəetmənin modellərinin həyata keçirdiyi əsas funksiya investorların hüquqlarının müdafiəsi və onların maraqlarının qotunmasına imkan yaradan bir sistemin qurulmasıdır. Bu modellərin tərkibinə korporativ idarəetmənin struktur elementləri daxil olur. Korporativ idarəetmə modellərindən müəyyən

bir müəssisə üçün ən uyğun variantının seçilməsi müəssisənin strukturundan və onun təsərrüfat fəaliyyətində qarşıya qoyduğu vəzifədən aslıdır. Qeyd edim ki, korporativ idarəetmənin inkişafına milli adət və ənənələr ciddi təsir edir. Milli adət və ənənələr, fərqli meyllilik respublikamızda da korporativ idarəetmənin inkişafına öz mənfi təsirini göstərir. Bu baxımdan korporativ idarəetmə sahəsində qanunvericilik bazası hazırlanan və dəyişikliklər edilən zaman milli adət və ənənələrin nəzərə alınması zəruridir.

Korporativ idarəetmənin Yaponiya modeli

Korporativ idarəetmə daha çox ABŞ, Böyük Britaniya və İtaliya şirkətlərində inkişaf edib. Amma Yaponiyada korporativ idarəetmənin təşkilinin öz fərqli xüsusiyyətləri var. Bu baxımdan Yaponiya təcrübəsinin öyrənilməsi məqsədə müvafiqdir. Belə ki, Yaponiya iqtisadi cəhətdən dünyanın inkişaf etmiş beş dövlətindən biridir. Digər tərəfdən xalqın xüsusi adət və ənənələri mövcuddur ki bu da korporativ idarəetmənin inkişafına öz təsirini göstərir. Müasir Yaponiya korporativ idarəetmə modeli yapon ənənələri və II dünya müharibəsindən sonra Marşal Planı əsasında ABŞ Yaponiya əlaqələrinin demokratikləşdirilməsinin təsiri altında formalaşmışdır. Yaponiyada korporativ idarəetmənin formalaşması və inkişafına II dünya müharibəsindən sonrakı siyasi şərait də ciddi təsir etmişdir. II dünya müharibəsinə qədər olan dövr ərzində Yaponiya iqtisadiyyatı maliyyə-sənaye qrupları şəklində fəaliyyət göstərmişdir. Bu halda maliyyə-sənaye qruplarına daxil olan şirkətlərin mülkiyyəti müəyyən ailələrin əlində cəmlənmişdir. Daha sonra, Yaponiya hökuməti altı əsas banklar arasında bütün maliyyə resurslarını paylayaraq bir iqtisadi inkişaf proqramı hazırladı. Bu proqrama əsasən banklar riskləri öz üzərlərinə götürməklə investisiya prosesini təşkil etməli idi. Tezliklə bu bankların ətrafında bir biri ilə əlaqəli olan sənaye, kommersiya və sığorta şirkəti qrupları cəmləndi. Tədricən 6 üfüqi (Sumitomo, Mitsubishi, Mitsui, Fuyo, Sanwa, Dai-Ichi Kangyo Bank) və 3 vertikal (Toyota, Sony, Nissan) maliyyə və sənaye qrupları formalaşdı və bu şirkətlər iqtisadiyyatın hərəkətverici qüvvəsinə çevrildi.

II Dünya Müharibəsindən sonrakı dövrdə Yaponiyada iqtisadi inkişaf proqramlarının hazırlanmasında ABŞ mütəxəssisləri yaxından iştirak etmişlər. Amerika mütəxəssisləri Yaponiyada səhmdarlara məxsus olan bir idarəetmə modelinin formalaşdırmasına cəhd etmişlər. Amma güclü yapon ənənələri idarəetmənin korporativ formada təşkilinə təsir etmiş və tamamilə onu yeni çalarlarla zənginləşdirmişdir. Bu baxımdan korporativ idarəetmənin Yaponiya modeli bəzən ayrıca model kimi səsləndirilir. Bu modelin xüsusiyyətləri özünü respublikamızda korporativ idarəetmənin təşkilində də göstərir. Bildirmə ki, amerika mütəxəssisləri Yaponiya şirkətlərində amerika modelinin tətbiqinə çalışmışlar, amma fərqli nəticə əldə edilmişdir. Korporativ idarəetmənin ABŞ modelinin yapon şirkətlərində tətbiqinin fərqli nəticələri ilk öncə dini amillərlə bağlı olmuşdur (3).

Konfusiyaçılığa görə insanın bir fərd kimi götrüldükdə öz maraqlarına çalışması mənfi hal kimi qəbul edilir. Əgər bu fərdi maraqlar ictimai maraqların təminatına yönəlsə bu müsbət hal kimi qiymətləndirilir. Yaponiyada dövlət fərdi maraqları ictimai maraqlarla uyğunlaşdırır. Yapon mentalitetinin xüsusiyyətlərindən biri uzaq prespektivə istiqamətlənmədir, yəni bu gününü unut, sabahını düşün. Qeyd edim ki, xüsusi biznesin strateji məqsədin əldə edilməsinə yönəldilməsi baxımından dövlət tərəfindən təsirin olması vacibdir. Yaponiyada dövlətin xüsusi rolu buradan yaranır. İqtisadiyyatın inkişafında Yaponiya dövlətinin rolu o qədər yüksəkdir ki, hətta ayrıca Yaponiya korporasiyaları terminindən istifadə edilir. Bu o deməkdir ki, Yaponiya iqtisadiyyatı dövlət tərəfindən rəhbərlik edilən vahid istehsal korporasiyasını əks etdirir. Bütün iqtisadiyyat dövlət tərəfindən strateji məqsədlərə müvafiq olaraq istiqamətləndirilir. XX əsrin 30 - cu illərindən Yaponiya hökuməti yapon korporasiyalarına kömək göstərilməsinə yönəldilən aktiv iqtisadi siyasət həyata keçirirlər. Bu siyasət korporasiyanın maliyyə vəziyyəti çətinləşdikdə hökumətin idarəetmə şurasında rəsmi və

qeyri-rəsmi nümayəndəliyini nəzərdə tutur. Yaponiya dövlətinin isə iqtisadiyyata təsiri aşağıdakı istiqamətlərdə həyata keçirilir.

- Y iqtisadiyyatın daha perspektivli inkişaf istiqamətinin müəyyən edilməsi və korporasiyaların bu yola istiqamətləndirilməsi,
- Y milli iqtisadiyyatın inkişafı üçün əlverişli şəraitin yaradılması (yəni büdcə vəsaitləri hesabına infrastrukturun yaradılması və inkişafı, sahələrə və ayrı-ayrı firmalara köməyin göstərilməsi),
- Y həm ayrılıqda şirkət daxilində, həm də şirkətlər arasında istehsalın səmərəliliyinin və yapon mallarının rəqabət qabiliyyətinin yüksəldilməsinə imkan yaradan təşkilatı forma və münasibətlərin inkişafı və dəstəklənməsi.

Yaponiya iqtisadiyyatının fərqli xüsusiyyətlərindən biri də inkişaf etmiş bir sıra dövlətlərlə müqayisədə ölkə iqtisadiyyatında dövlətin payının çox az olmasıdır. Bu yapon modelinin əsas prinsipini təşkil edir. Belə ki, dövlət iqtisadiyyatı idarə etmir, iqtisadi inkişafı istiqamətləndirir və yönəldir. Yaponiyada uzun müddətli proqnozların və orta müddətli planların hazırlanmasını əhatə edən dövlət proqramlaşdırma sistemi mövcuddur. Bu planlar yapon idarəetməsinin xüsusiyyətlərini əks etdirərək hərəkətin traektoriyasını müəyyən etmir, əksinə bu traektoriya üzrə necə hərəkətin göstərişlərini verir. Yaponiya hökuməti yanında inzibati aparata və biznesə təsirlər edə biləcək, iqtisadi və sosial məsələlərlə məşğul olan müxtəlif təyinatlı (yəni biznes və elm nümayəndələrindən ibarət) çoxsaylı təşkilatlar fəaliyyət göstərir. Qərbi Avropa dövlətlərindən fərqli olaraq Yaponiyada hökumət iqtisadiyyatın bütün sektorlarında qətiyyətli və ardıcıl olaraq rəqabəti stimullaşdırır və çalışır ki, hər bir sahədə bir neçə iştirakçı qalsın, yəni rəqabət və dövlət tənzimləməsi birləşir. Korporativ idarəetmənin yapon modelinin əsas prinsiplərini aşağıdakı dörd qrupa bölmək olar:

- Korporasiyaların fəaliyyət sahələrinin və işçilərin maraqlarının uyğunluğu, işçilərin işlədiyi korporasiyalardan yüksək dərəcədə asılılığı,
- Kollektivçilik prinsipinin fərdilikdən üstün tutulması, korporasiya daxilində əməkdaşlığın və vəzifəsindən asılı olmayaraq işçilər arasında bərabərlik mühitinin formalaşdırılması,
- Korporasiyanın fəaliyyətini təmin edən mülkiyyətçi, menecer və işçilər kimi aparıcı güclərin maraq və təsir nisbətlərinin qorunması,
- Korporasiyaların işgüzar əməkdaşları, yəni təchizatçıları və alıcıları ilə müxtəlif növ əlaqələrin yaradılması.

Yaponiyanın korporativ idarəetmə modeli bir neçə xüsusiyyətlərinə görə fərqlənir ki, mənim fikrimcə bunlardan ikisini xüsusi qeyd etmək olar: bankların aparıcı rolu və korporasiyaların xarici əlaqələrinin şəbəkə formasında təşkili. Yaponiya korporativ idarəetmə modeli səhmdarların tərkibində bankların xüsusi çəkisinin yüksək olması ilə fərqlənir. Bunların arasında isə aparıcı (əsas) banklar fərqləndirilir. Banklar korporasiyalarda kreditor, əsas səhmdar, məsləhət xidmətləri təqdim edən təşkilat və sairə kimi müxtəlif funksiyaları yerinə yetirirlər. Əsas bank iri yapon şirkətlərinin əsas kreditörü olur. Yaponiya korporasiyalarının 16% hissəsinə görə bank ən iri səhmdardır. 22% hissəsində isə banklar ikinci dərəcəli, 15% hissəsinə görə isə banklar üçüncü dərəcəli səhmdardır. Banklar eyni zamanda yüksək riskli layihələri maliyyələşdirərək vençur kapitalislərinə çevrilirlər.

Yaponiyadan fərqli olaraq ABŞ-da antiinhisar qanunvericiliyi mövcud olduğundan bankların korporasiyaların işində iştirakına məhdudiyət qoyulur. Bu baxımdan belə funksiyaları kommersiya bankları, investisiya bankları, ixtisaslaşdırılmış məsləhətçi firmalar və sairə kimi təşkilatlar həyata keçirir. Bir çox yapon korporasiyaları şirkət şəbəkələri ilə möhkəm maliyyə əlaqələrinə malik olurlar. Bu cür şəbəkələr ümumi bircə və səhm kapitalı,

mal və xidmətlər ticarəti və qeyri-rəsmi iş əlaqələri üzrə yaradılır. Bu əlaqələr keyreys adlanır. Yaponiya hökuməti səhmlərə çarpaz sahib olma yolu ilə korporasiyalar arasında yüksək səviyyəli qarşılıqlı əlaqələr yaradır. Bu yolla yapon şirkətləri səhm paketlərini qarşılıqlı mübadilə edərək onları satmamaq haqqında qeyri rəsmi razılığa gəlirlər. Korporasiyaların əlaqələrinin şəbəkə formasında təşkilində aşağıdakı elementlər mühüm rol oynayır:

- ittifaq, klublar, peşəkar assosiasiyalar kimi şəbəkə elementlərinin mövcudluğu;
- menecerlərin qruplararası hərəkatı;
- seçici müdaxiləsinin olması;
- qrupdaxili ticarət.

Yapon korporasiyalarında şəxsi birliklər, klan və kasta əlaqələri olduqca mühüm rol oynayır. Bu münasibətlərin kökü tarixin dərinliklərinə gedib çıxır. Qeyri rəsmi şəraitdə mühüm məlumatların mübadiləsi və əsas qərarların razılaşdırılması, təyinat məsələləri həll edilir. Yaponiya maliyyə-sənaye qruplarında belə səlahiyyətli orqan qrup şirkətlərinin rəhbərlərindən təşkil edilmiş prezident şurası hesab edilir. Şuranın yaradılmasında əsas məqsədlərdən biri şirkət rəhbərləri arasında dostluq münasibətlərinin yaradılması və qorunmasıdır. Şuranın iclasları ayda bir dəfə olmaqla keçirilir. Toyota qrupunda prezident şurası “kyoho-kai” adlanır və tərcüməsi Toyota firmasının çiçəklənməsi üçün çalışan klub deməkdir. Menecerlərin qrupdaxili hərəkatı onlar arasında informasiya mübadiləsi və birgə bilik və təcrübədən səmərəli istifadə kimi məsələləri həll edir. Şəbəkə əlaqələrinin əsas elementi qrupdaxili biznes hesab edilir. Qrup daxilində ticarət əlaqələrinin həcmi 20%-ə çatır. Keyreysə daxil olan korporasiyalar öz səhmlərini qrupa daxil olan digər şirkətlərə təklif edir. Bu baxımdan yapon şirkətlərində səhmlərin əsas sahibləri insayderlərdir. Onlar həm ayrıca korporasiya daxilində, həm də bütünlüklə iqtisadiyyatın korporativ sektorunda aparıcı rol oynayrlar. Xarici investorların yapon korporasiyalarında iştirakı çox aşağı faiz təşkil edir. Dövlətin və ictimayətin keyreysə münasibəti müsbətdir və bu onları xarici investorlar tərəfindən mənimsəmələrdən qoruyur. Məsələn, ABŞ investorları tərəfindən keyreysin əsas özəyinə daxil olan şirkətin nəzarət səhm paketinin təkrarən əldə edilməsi cəhdləri dövlər orqanları tərəfindən birbaşa imtinalarla nəticələnib. Qeyd edim ki, Yaponiyada yerləşən səhm kapitalın 70% hissəsindən çoxu təsisat mülkiyyətçilərinin əlində cəmlənib. Yapon şirkətlərində direktorlar şurasının rəsmi strukturu ABŞ korporasiyalarında olduğu kimidir. Həqiqətdə isə Yaponiyanın açıq səhmdar cəmiyyətlərinin 80% hissəsində direktorlar şurasının tərkibinə müstəqil direktorlar daxil edilmir. Yapon şirkətlərinin demək olar ki, hamısında direktorlar şurası şirkət rəhbərlərindən ibarətdir.

Yaponiyada fond bazarının inkişaf etməsinə baxmayaraq onların likvidliliyi yüksək deyil, belə ki, burada mövcud ənənələr və dəyərlər səhmlərin dəyərində dəyişiklikdən daha mühüm hesab edilir. Belə ki səhmlər daha çox qrup daxilində paylanılır və fond bazarına çıxarılmır. İntestisiyaların gəlirlilik səviyyəsinə elə də ciddi fikir verilmir. Şirkətlərin sabitlik səviyyəsi yüksək olur. Korporativ idarəetmənin yapon modeli əsasən aşağıdakı cəhətlərinə görə tənqid edilirlər:

- eyni zamanda həm səhmdar, həm də kreditor kimi çıxış edən bankların ikili rolu,
- klan münasibətlərinin qorunması və qeyri rəsmi qarşılıqlı əlaqələrin yüksək olması,
- rəqabətin məhdudlaşdırılması. Rəqabətin ciddi şəkildə məhdudlaşdırılması yekunda səmərəliliyin aşağı düşməsi ilə nəticələnir. Bu model iqtisadiyyatı derjis olan ölkələr üçün səmərəlidir. Amma iqtisadiyyatın inkişafı liderlik səviyyəsinə yaxınlaşdıqca iqtisadi inkişaf səviyyəsi aşağı düşür,
- investisiyaların gəlirliliyinə lazımi diqqətin göstərilməməsi,
- şirkət haqqında şəfəf məlumatın az olması,

- kiçik səhmdarların hüquqlarının müdafiəsinə lazımı diqqətin verilməməsi və onların hüquqlarının müdafiəsinin aşağı olması.

Korporativ idarəetmənin Yapon modelinin üstün cəhətləri kapitalın cəlb edilmə xərclərinin aşağı olması, investorların uzunmüddətli məqsədlərə istiqamətlənməsi, şirkətlərin yüksək rəqabətliyə istiqamətlənməsi və onların yüksək səviyyədə sabitliyi, şirkətin fundamental dəyəri ilə səhmlərin məzənnə dəyəri arasında yüksək səviyyəli bağlılığın olmasıdır. Yaponiyanın korporativ idarəetmə məcəlləsində qeyd edilir ki, “şirkətlər səhmdarların hüquqlarını tam təmin etmək üçün müvafiq tədbirlər görməli və səhmdarların öz hüquqlarını həyata keçirə biləcək müvafiq və səmərəli bir mühit yaratmalıdırlar” (4). Onu da əlavə edim ki Yapon korporasiyalarının məqsədi tək səhmdarların maraqlarının təmin edilməsindən ibarət deyil. Səhmdarlar korporasiyanın sahibi olaraq daim qalır. Buna baxmayaraq korporasiya sadəcə olaraq tək səhmdarlarının gəlirlərinin artırılması və onların investisiyalarının qaytarılması istiqamətində çalışır. Yapon korporasiyaları təchizatçılarla, işçilərlə, biznes əməkdaşları və yerli ictimayətlə əlaqəli şəkildə fəaliyyət göstərir. Yapon korporasiyaları Yaponiya iqtisadiyyatının tərkib hissəsi olmaqla daha perspektivli məqsədlər üçün çalışır. Daha dəqiq desək maşının sükani dövlətin əlindədir və dövlət onları daim istiqamətləndirir. Bütün dünyada mövcud olan Yaponiya korporasiyaları direktorlar şurası tərəfindən idarə edilir. Yapon kommərsiya məcəlləsində qeyd edilir ki, direktorlar şurası səhmdarları təmsil etməklə onların adından geniş əhatəli qərarlar verir. Yaponiyada direktorlar şurası sayca ABŞ və Avropa Birliyi olduğundan çoxdur. Baxmayaraq ki, şura icraçı və müstəqil direktorlardan təşkil edilib, onların üzvləri korporasiya daxilində əməliyyat məsuliyyətinə malikdirlər və icraçı direktorların fəaliyyətinə daha az nəzarət edilir. Bundan əlavə, müstəqil direktorlar çox vaxt istifadə olunan hökumət rəsmiləri, bankirlər və ya ticarət tərəfdaşlarının menecerlərindən ibarət olur. Direktorlar şurası korporasiya prezidentinin nəzarəti altında fəaliyyət göstərir və ABŞ və Avropa Birliyində olduğundan daha az müstəqilliyə malikdir. Direktorlar şurasında şura üzvü səlahiyyətinə auditorlar komitəsi və müxtəlif komitələr malik ola bilər, yəni müvafiq komitələr şura üzvlüyünə qəbul edilə bilər. Yapon kommərsiya məcəlləsi tələb edir ki, iri Yapon korporasiyalarında direktorlar şurasının tərkibində ən azı üç müstəqil direktor olsun. Onlardan ən azı biri kənardan cəlb edilsin. Amma Yaponiyada kənardan cəlb edilən direktorun məzmunu Avropa olduğundan tamamilə fərqlənir. Təcrübədə kənardan cəlb edilən dedikdə şirkətlə tamamilə əlaqəsi olmayan və şura üzvlüyünə cəlb edilən şəxs başa düşülür. Yaponiyada isə bir qrup daxilində digər şirkətdən cəlb edilənlər də kənardan cəlb edilən kimi nəzərə alınır. Korporasiyanın auditorundan direktorlar şurasının müstəqilliyinin monitorinqini həyata keçirmək tələb edilir. Onlar Yaponiya korporasiyalarının mövcud qanunvericiliyə uyğun fəaliyyət göstərməsini yoxlayır və maliyyə hesabatlarının reallığını təsdiq edirlər. Qeyd edim ki kənar auditorlar səriştəsiz hesab edilir və bu baxımdan audit prosesi elə də ciddi xarakter daşmır.

Nəticə

Yekunda qeyd edək ki, yapon korporasiyaları dövlət tərəfindən istiqamətləndirilən bir maşını xatırladır. Dövlət yolu inşa edir və maşını yönəldir, hərəkətinə yol boyunca nəzarət edir, hərəkətdə problemlər yaranarsa müdaxilələr edir. Azərbaycan hökumətinin də Yaponiya korporativ idarəetmə təcrübəsindən yararlanmasına etiyac var. Respublikamızın iqtisadiyyatının mükəmməl bir strategiya əsasında istiqamətləndirilməsinə etiyac mövcuddur. Bu iqtisadi strategiya həm daxili, həm də xarici bazar, müəssisələrin durumu, mövcud və yarana biləcək imkanlar nəzərə alınmaqla hazırlanmalı və həyata keçirilməlidir. Hökumət bu iqtisadi strategiyanın həyata keçirilməsində şirkətlərin yanında olmalı və onlara yaranmış problemlərin həllində dəstək göstərməlidir. Mövcud qanunvericilik bu strategiyanın həyata keçirilməsi istiqamətində qurulmalı, korporativ idarəetmənin inkişafı üzrə əməli işlər

görülməlidir. Hər bir səhmdarın hüquqlarının qorunmasına xüsusi diqqət verilməli, qanunların aliliyi təmin edilməlidir. Şirkətlərin işinə hüquqi müdaxilələr minimuma, kənar müdaxilələr isə heçə endirilməlidir. Respublikamızda mövcud şirkətlərin işi, onların maliyyə vəziyyəti, qiymətli kağızlar bazarı haqqında geniş ictimaiyyətə məlumatlar verilməli, şirkətlərə qiymətli kağızlar bazarına çıxmaqda zəruri köməkliklər göstərilməlidir.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan milli iqtisadiyyatın perspektivi üzrə strateji yol xəritəsi. Bakı, 2016.
2. Azərbaycan Respublikasında ağır sənaye və maşınqayırmanın inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi. Bakı, 2016.
3. <http://21biz.ru>
4. Japan's Corporate Governance Code

Ш.Т. Садыгов

Японская модель корпоративного управления.

Резюме

В статье разъясняется суть корпоративного управления, подчеркивается важность развития в этой области, изучается опыт Японии с точки зрения международного опыта, выделяются его различия в сравнении с другими развитыми капиталистическими странами в этой области, а также анализируются организационные вопросы на уровне микроэкономики.

В статье описано отношение к японскому опыту в области корпоративного управления.

Ключевые слова: корпоративное управление, акционеры, фондовые рынки, акционерный капитал

Sh.T. Sadikhov

Japan's model of corporate governance

Abstract

In the article outlines the importance of corporate governance, researched Japan's practice, its different features with other developed capitalist states, and done microeconomic analysis in this sphere. In the article also given autor attitude to the Japanese experience in corporate governance.

Key words: corporate governance, shareholders, stock exchange, shareholder's capital

Elmi redaktor: i.f.d., dos. Y.Məmmədov

Daxil olub: 01.11.2019.

Çapa qəbul olunub: 06.11.2019.